

## Τα ημίμετρα και οι κίνδυνοι

*Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 11.5.2003*

«Όταν οι τσέπες μας θα είναι ίδιες, όταν θα αναγκαστούν τα παιδιά μας να δουλέψουν υπάλληλοι σε αφεντικά τουρκοκύπριους, τότε θα χυθεί αίμα.» Η φράση βρήκε στέγη σε κυπριακή εφημερίδα που κατά τα άλλα κάλυψε με σοβαρότητα τις πρόσφατες εξελίξεις. Έχει σημασία ως ένδειξη ενός εθνικιστικού, φασίζοντος δημόσιου λόγου, που εκφέρεται στην προ-νεωτερική Κύπρο πλήρως νομιμοποιημένος, συνυπάρχει με τον λόγο συναδέλφωσης ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων και απειλεί διαρκώς να τον αναιρέσει - υψώνοντας ένα τείχος λιγότερο βίαιο και ευδιάκριτο από εκείνο του Ντενκτάς, αλλά εξίσου υπαρκτό.

Ο εθνικιστικός δημόσιος λόγος σφράγισε την Κυπριακή Δημοκρατία από την ίδρυσή της. Τα «μέτρα στήριξης» των Τουρκοκυπρίων, που σχεδιάζονταν εδώ και μήνες για να εξαγγελθούν πρόσφατα ως απάντηση στην πρωτοβουλία Ντενκτάς, είναι χαρακτηριστικά. Θα ήταν περισσότερο πειστικά, αν είχαν ληφθεί ήδη από το 1960, ως πρώτη απόφαση της νεοσύστατης δημοκρατίας. Είναι όμως αποκαλυπτικά και από μian άλλη πλευρά, καθώς φανερώνουν τι ΔΕΝ έκανε μέχρι σήμερα η Κυπριακή Δημοκρατία.

Μεταξύ άλλων, λοιπόν, αυτά τα μέτρα ομολογούν ότι οι τουρκοκύπριοι πολίτες της Δημοκρατίας δεν διευκολύνονταν επαρκώς στη «διακίνησή τους στις ελεύθερες περιοχές, στην εργοδότησή τους, στη συμμετοχή τους σε ερευνητικά και άλλα προγράμματα». Δεν διευκολυνόταν καν η «συμμετοχή τους σε διεθνείς αθλητικές διοργανώσεις ως μελών της εθνικής ομάδας της Κύπρου», ενώ προφανώς μέχρι σήμερα η Κυπριακή Δημοκρατία «ενίσταται στις ατομικές δημόσιες εμφανίσεις καλλιτεχνών, επιστημόνων, αθλητών στο εξωτερικό», ακόμη και αν αυτές γίνονται «υπό την προσωπική τους ιδιότητα».

Θα μπορούσε να αντιτείνει κανείς ότι όλα αυτά συνέβαιναν στο παρελθόν, λόγω της «βάρβαρης τουρκικής εισβολής και κατοχής», ενώ τώρα ανατέλλει μια νέα εποχή. Φοβούμαι ότι τούτο δεν ισχύει - τουλάχιστον σε επίπεδο ηγεσίας. Δεν είναι τυχαίο ότι η κυβέρνηση έσπευσε να ακυρώσει πολιτικά τα νέα μέτρα: Την ώρα που αποφάσιζε μερική άρση του εμπάργκο, επιτρέποντας στους κατοίκους της Βόρειας Κύπρου να διακινούν ελεύθερα τα προϊόντα τους, την ώρα που υποσχόταν διευκόλυνση των τουριστών του Νότου που θέλουν να επισκεφθούν το Βορρά, την ίδια ώρα καταδίκαιζε ως ασυνείδητους τους ελληνοκύπριους που επισκέπτονται τον Βορρά και ως κλεπταποχόδους εκείνους που κάνουν χρήση του δικαιώματος διανυκτέρευσης. Βασικό επιχείρημα: μικρό μέρος των ξενοδοχείων του Βορρά ανήκε πριν από την εισβολή σε ελληνοκύπριους. Όμως γιατί να μην διαμένουμε στα υπόλοιπα, νόμιμα ξενοδοχεία των τουρκοκυπρίων; Οι παλαιότεροι μιλούν για αναβίωση του 60, όταν στις εμπορικές συναλλαγές επιβαλλόταν το σύνθημα «από Έλληνα σε Έλληνα»...

Η πρωτοβουλία Ντενκτάς αιφνιδίασε πλήρως την ελληνοκυπριακή ηγεσία. Τούτο δεν είναι κακό. Κακός, ανησυχητικός και δυσοίωνος ήταν ο τρόπος αντίδρασής της στον αιφνιδιασμό, καθώς αποκάλυψε τα ανακλαστικά της. Πρόκειται για ανακλαστικά ψυχροπολεμι-

κά, διαμορφωμένα στις συνθήκες του 1960 και 1970, ανίκανα να συλλάβουν τη δυναμική των εξελίξεων. Την ώρα που το τείχος ράγιζε, η κυβέρνηση και οι περισσότεροι αρχηγοί κομμάτων καλούσαν τους ελληνοκύπριους να μην το διαπεράσουν. Έπρεπε να έλθει η δημόσια θετική τοποθέτηση του Έλληνα υπουργού εξωτερικών, για να οδηγηθούμε στα «ήξεις αφήξεις» και στα ημί-μετρα.

Κι όμως, την ώρα αυτή θα ανέμενε κανείς πρωτοβουλίες πολλαπλασιασμού της δυναμικής και όχι καταστολή της. Τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να έχουν μία και μοναδική αναφορά: το σχέδιο Ανάν, το οποίο η διεθνής κοινότητα στο σύνολό της έχει αποδεχθεί ως βάση λύσης του κυπριακού. Σε μια αφοπλιστικά ειλικρινή δήλωσή του, βέβαια, ο πρόεδρος Παπαδόπουλος έσπευσε να ξεκαθαρίσει ότι δεν ζητεί άμεση επανέναρξη των συνομιλιών, αφού τούτο θα σήμαινε αποδοχή της λογικής Ανάν. Όσο για τη συζήτηση περαιτέρω μέτρων εμπιστοσύνης, αυτή συνιστά «κατολίσθηση» (sic). Οίδασι τι ποιούσιν;

Στο δίλημμα «οριστική διχοτόμηση ή επανένωση βάσει του σχεδίου Ανάν», η κυπριακή κυβέρνηση αρνείται να επιλέξει τη δεύτερη δυνατότητα. Έχει την πολιτική αφέλεια να πιστεύει ότι θα ξεπεράσει συνολικά το δίλημμα. Φαντάζεται τους τουρκοκύπριους, επί χρόνια παρίες και απειλούμενους, να υποτάσσονται στους όρους επανένωσης που η ίδια ετοιμάζεται να θέσει. Δεν κατανοεί ότι θα αρκεσθούν στα (ευρωπαϊκά πλέον) κυπριακά διαβατήρια και στη διακίνηση των προϊόντων τους, συνεχίζοντας να ζουν στα σημερινά τους όρια, έστω υπό τις συνθήκες «ασφάλειας» που τους παρέχει ο τουρκικός στρατός. Αυτό ακριβώς επιδιώκει ο Ντενκτάς. Αυτό θέλουμε κι εμείς;

Υπάρχει βέβαια και μια άλλη εκδοχή. Η πάνδημη απειθαρχία των ελληνοκυπρίων στις εκκλήσεις της ηγεσίας τους να μην επισκεφθούν τον Βορρά αποκάλυψε το έλλειμμα πολιτικής νομιμοποίησης αυτής της ηγεσίας. Όλα δείχνουν ότι τυχόν λύση θα επιφέρει συνολική ανατροπή του πολιτικού σκηνικού. Μήπως αυτό θέλει να αποφύγει το ελληνοκυπριακό πολιτικό κατεστημένο; Πώς αλλιώς θα μπορούσε να ερμηνευθεί η ένδοση ακόμη και του πάλαι ποτέ προοδευτικού ΑΚΕΛ στα κελεύσματα του πιο ακραίου εθνικισμού;

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, έχει ήδη αρχίσει στον ελληνοκυπριακό Νότο η ιδεολογική καταστολή της πρόσφατης δυναμικής. Μοναδική διέξοδος μοιάζει εκείνη του βιβλικού ρητού: ο τρώσας και ιάσεται. Τα δύο εθνικά κέντρα φέρουν βαριά ευθύνη για της περιπέτειες του νησιού τον προηγούμενο αιώνα, έχοντας υποθάψει και ενισχύσει τους εκατέρωθεν επιθετικούς εθνικισμούς. Πρώτη η Αθήνα, ασθμαίνοντας και με περισσότερες αντιφάσεις η Άγκυρα, φαίνονται να κατανοούν τα αδιέξοδα εκείνου του φαύλου κύκλου.

Ειδικά για την Αθήνα, οι δυνατότητες παρέμβασης έχουν συγκεκριμένα όρια: φτάνουν έως τη δημόσια τοποθέτηση υπέρ της άμεσης ανάληψης πρωτοβουλιών για λύση βάσει του σχεδίου Ανάν. Τα όρια αυτά η Αθήνα δεν μπορεί να τα ξεπεράσει. Έχει όμως χρέος -έναντι ολόκληρου του ελληνισμού- να τα εξαντλήσει.

Ο Παναγιώτης Θανασάς διδάσκει Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.